

סילבוס

מבוא לגאוגרפיה היסטורית-תרבותית של ירושלים לתקופותיה - 40615

תאריך עדכון אחרון 03-03-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: גאוגרפיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' רוני אלנבלום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ronnie.ellenblum@mail.huji.ac

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 13:00-14:00

מורי הקורס:

פרופ רוני אלנבלום

גב טל אולוס

גב אפרת יעקב

תאור כללי של הקורס:

הקורס יתמקד בתקופות ובאירועי מפתח בהיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים ובדרכי הפרשנות שלהם. הציר המארגן העיקרי יהיה כרונולוגי אך הסוגיות שיועלו יהיו דיאכרוניות, תמטיות ותיאורטיות. כל נושא ילווה בסיוורים שיאירו את הפן המרחבי. חלק מהנושאים ילוו בסרטים שבהם יציגו חשובי החוקרים גישות שונות לגבי הנושאים ולגבי האתרים. תיוג החומרים באתר הקורס יאפשר חיפוש בעושר הדעות והתפיסות ובסוגיות הליבה המרכזיות.

מטרות הקורס:

הכרת התקופות השונות, אירועי המפתח והפרשנויות המגוונות של ההיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להכיר את התקופות השונות ואירועי המפתח בהיסטוריה הרב תרבותית של ירושלים
- להכיר היבטים ופרשנויות שונות להיסטוריה של ירושלים.
- לענות על שאלות מורכבות הנוגעות לסוגיות מפתח בהיסטוריה של ירושלים תוך יישום ושילוב שיטות למידה מגוונות כמו: הרצאות פורנטליות, סיורי שדה, קטעי סרטים והרצאות קצרות.

דרישות נוכחות (%) :

שיעורים: כמקובל בתקנון האוניברסיטה (80%).

סיורים: חובת נוכחות בחמישה מבין ששת הסיורים

שיטת ההוראה בקורס: תרגילי בית:

במהלך הקורס יינתנו תרגילים במהלך הקורס ומבחן סוף קורס.

פרטים לגבי חלוקת הציון בקורס יינתנו בשיעור הראשון.

סטודנט/ית חייב/ת בהגשת כל התרגילים על מנת להיות זכאי/ת לגשת לבחינה.

סיורים:

במהלך הסמסטר יתקיימו חמישה סיורים- התאריכים מעודכנים בשנתון.

מבחן:

בסוף הקורס יתקיים מבחן אשר יכלול את חומר ההרצאות, הסיורים, התרגילים ואת חומר הקריאה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

נושא ראשון- ירושלים בתקופת המקרא: שאלות תימטיות: התקדשותה של ירושלים בתקופת המקרא, ועלייתה בתקופת הברזל האם ניתן לקשר בין הסיפור המקראי לבין הארכיאולוגיה? האם אפשר להגיע לתמונה קוהרנטית באתר טעון כל כך. לימוד הנושא יעשה על ידי הרצאות בכיתה של מיטב החוקרים בתחום ויכלול גם סיור בעיר דוד. הסיור יתמקד בתולדות העיר מראשיתה ובדרך שבה

מוצגים תולדותיה בתקופת הממלכה המאוחדת, בין המאה העשירית לשמינית. הארכיאולוגיה והגיאוגרפיה של אתר עיר דוד ינותחו יחד עם השילוט המציג את ראשית השושלת הדודית ובמאפייניה הסמי-מיתולוגיים.

נושא שני- ימי השפע והתפתחות הפולחן המונותאיסטי בתקופה ההלניסטית והרומית, התעצמותה של ירושלים בימי הבית השני עד לחורבן הבית: שאלות מפתח: הסיבות לגידול המהיר של ערי העולם ההלניסטי והרומי; יצירת תשתיות עירוניות; עדות וכיתות; הקמת בית המקדש השני שינויים במבנה הפולחן היהודי בירושלים. ירושלים ורומא □ תרבות מקומית והשפעות אימפריאליות; בנייתה של ירושלים החומרית וחורבנה.

נושא שלישי- הנצרות בירושלים. שאלת מפתח ראשונה: צמיחת הנצרות מתוך האקלים החברתי והפוליטי ומתוך עולם האמונות והדעות של התקופה הרומית. שאלת מפתח שנייה: יצירת הגיאוגרפיה הקדושה של ירושלים מתוך הברית החדשה והיחס לגיאוגרפיה המיוחדת של עיר מקדש ועיר צלינות. התפתחות צירי הצלינות המרכזיים בעיר. כנסיית הקבר ומקומה באדריכלות ובליטורגיקה הנוצרית. שאלת מפתח שלישית: ירושלים של מעלה וירושלים של מטה בתפיסה הנוצרית ובמרקם העירוני בתקופה הביזנטית □ דימוי ומציאות מתפתחת בעיר צלינות ונזירות.

נושא רביעי- התקופה המוסלמית הקדומה □ המשכיות אורבנית ואוריינטליזם מחקרי. שאלת מפתח ראשונה: מקומה של ירושלים באסלאם; שאלת מפתח שנייה: המחקר האוריינטליסטי ותפיסת הכיבוש המוסלמי של הארץ בעיני המחקר. שאלת מפתח שלישית: ירושלים כעיר רב תרבותית תחת שלטון האסלאם, ביטויים חילוניים ודתיים בקהילות הנוצרית, היהודית והמוסלמית.

נושא חמישי- גיאוגרפיה של שינויי דת ושלטון □ ירושלים בימי הצלבנים, הממלוכים והעות'מאנים. שאלת מפתח ראשונה: התיאוריה הרווחת לגבי המבנה והתפקוד של "עיר מערבית": האם הפכה ירושלים הצלבנית לעיר מערבית? שאלת מפתח שנייה: התיאוריה הרווחת לגבי "עיר מזרחית/מוסלמית/ים תיכונית" האם הכיבוש הממלוכי הפך את ירושלים לעיר "מוסלמית"? שאלת מפתח שלישית: הצעות אלטרנטיביות לפרוידיזציה עירונית.

נושא שישי- ירושלים בעת החדשה-בין מזרח למערב. שאלת מפתח ראשונה: הפעילות האירופאית ומשמעותה של ירושלים למעצמות הקולוניאליות. שאלת מפתח שנייה: ירושלים עיר קולוניאלית או מרכז? שאלת מפתח שלישית: ההשפעה הבריטית על תכנון ירושלים ועל מבנה העיר.

נושא שביעי- ירושלים מאז קום המדינה- עבר קרוב- הווה ועתיד.

חומר חובה לקריאה:

- ל. לזין, 'ירושלים בתפארתה: תולדות ירושלים בימי בית שני', אריאל, 1996, עמ' 29-130.
- א. קליינברג, 'הנצרות מראשיתה ועד הרפורמציה', האוניברסיטה המשודרת, 1995.
- ל. נמרוד, 'מודל 'העיר המוסלמית' ונופה של העיר ההיסטורית המזרח תיכונית', בתוך: א. פרידמן, י. דרורי (עורכים), 'ספר ירושלים בתקופה הממלוכית 1260-1517', יד יצחק בן צבי, 2012.
- מ. הלוי, 'בניין טרה סנטה בירושלים: בין אוניברסיטה קתולית ערבית לקולג' פרנציסקני', בתוך: י. בן אריה, א. חלמיש, א. לימור, ר. רובין, ר. רייך (עורכים), 'חקר ירושלים לתקופותיה: חומר ודעת', יד

יצחק בן צבי, 2015, עמ' 245-270.

י. בן אריה, התמורות העיקריות בהתפתחותה של ירושלים בראשית השלטון הבריטי, 1917-1926', עמ' 377-440, בתוך: י. בן אריה, ארץ בראי עברה, ירושלים תשס"א.
י. בן אריה, 'פעילות לשימורה ותכנונה של ירושלים בראשית תקופת השלטון הבריטי בארץ ישראל, 1917-1926', עמ' 441-500, בתוך: י. בן אריה, ארץ בראי עברה, ירושלים תשס"א.
ד' קרויאנקר, אדריכלות בירושלים: הבנייה בתקופת המנדט הבריטי, ירושלים 1989.
ש. וקסלר-בדולח, 'שרידי הקרדו המזרחי הרומי ברחבת הכותל המערבי', קדמוניות 139-140, 2010, עמ' 123-132.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 45 %
הרצאה 0 %
השתתפות 5 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 50 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

תלמידי/ות הקורס יידרשו לתשלום כניסה לאתרים (80 ₪ לסטודנט).